

F E G Y V E R

Írta: Kolozsy Tibor

A nap már lágyabban cirógatta, ébresztgette a partmenti csupaszkacáciákat, a szürke, homokos föld is érezte a közeledő tavasz lélekzétét, de a folyón itt-ott még kisebb-nagyobb töredező jégtáblák uszkáltak.

— Szép és megnyugtató látvány — akarta mondani Péter, de elszégyelte magát. Egyedül van. És csak a bolond beszél magában. Megelégedett azzal, hogy hátrasímitotta a haját. Mélyet lélekzett, hogy teljesen magábaszívja a pillanat szépségét. Szeme végigsiklott a víz csillogó tükrén, átszökkent egyik jékábláról a másikig, tegnaptól máig, mától holnapig.

Ez a gondolat kicsit megrontotta tavasztváró örömét. Eszébejuttotak céltalan mindennapjai. Tízennyolcéves és egyedül áll a világban. Anyját már gyerekkorában elvesztette, az apja meg... Nem, erre jobb nem gondolni, mert ökölbe szorul a keze. De a gondolatnak, sajnos, nem lehet parancsolni és ott a folyó homokos partján az úszó jégdarabokat figyelve újra átéli azokat a perceket, amikor egy évvel ezelőtt elvitték az apját. Elvitték, mert valaki fölhelyezte, hogy fegyvereket rejteget a lakásán, s a házkutatáskor találtak is három revolvért.

Emlékszik, délután Juli néni a szomszédból suttogóra fogta a hangját, úgy vigasztalta:

— Tudja, kedvesem, most tünnünk kell egy darabig. De jön még majd a mi időnk is.

Még ma is visszacsengenék a fülében a suttogó Juli néni szavai, pedig van már vagy fél éve, hogy kiszakadt szülőfaluja környezetéből. Jött a városba. Ezután maga keresi meg a kenyerét. Egy gyárban kapott állást. Jó hasznát vette annak a tudománynak, amit valamikor régen apjától lesett el a kovácsműhelyben. Verte, kalapálta az izzó vasat, gyönyörködött izmai fiatalos megfeszülésében és gyűjtötte, gyűjtögette magában az erőt és a gyűlöletet arra a napra, amikor »eljön majd a mi időnk is.«

Ezt biztosan hitte, mert érzelmeinek nem tudott más magyarázatot adni. Nem barátkozott senkivel. Munka után egyedül ment haza, lemosakodott, átöltözött és órákhosszat sétált, akár nap sütött, akár havat hordott a szél. Így került most is a Duna-partra, így ugrándozott gondolata a foszladozó jégtáblákon, így tekintett át a tulsó partra, a fruszkagórai dombok felé.

Ott a másik oldalon, a kamenicai park fái árnyékában valami sötét pont mozdult. Csónak, egyszerű halászcsonak, — így messziről is pontosan kivette a benne ülő embert. Kiskabáthban forgatta az evezőt.

Figyelte.

Csak nem örült meg, hogy kimerészkedik az uszkáló jégtáblák közé?

A csónakos azonban rá se hederített a jégtáblákra. Nyugodtan ült a csónak hátulján és gyakorlottan forgatta a rövid halászevezőt. Kicsit víz ellen, ahogy kell, úgy is leviszi a folyó sodra. Jött, jött rendületlenül. Már elérte a folyó közepét. Körübelül itt mellette fog partot érni. Már hallatszik a dudolása is. A víz jól vezeti a hangot:

— Marjane, Marjane....

— Szerb nóta. Szerb ez is — gondolta Péter. — Igaz, kit is várhatnak Kamenicáról!

Már nem volt kíváncsi a csónakra. Hátatfordított a folyónak, a Fruskagórának, leült egy korhadó gerendára. Nem akarta hallani az evező közeledő csobbanásait sem.

A csónak pedig jött, jött, szerencsésen kikerült egy utolsó jégtáblát, s pár pere múlva megfeneklett a homokos parton. Egy ugrás, aztán a jövevény a lánccal partra húzta maga után a csónakot is. Innen már nem ragadja el a víz.

Fütyre csücsörítette a száját és nehéz léptekkel indult fölfelé a parton.

— Zdravo, druzse!

Péttert meglepte a hang. Nem várt megszólítást és nem örült neki. Hagyják őt békén. Nem kíváncsi a füttyszóra és nem kíváncsi a »Marjane«-ra sem.

— Talán nem tudsz szerbül, druzse?

— De tudok. — Erre már felelni kellett.

— Szerb vagy?

— Nem. Magyar.

— Ó, én nagyon szeretem a magyar nőtákat, druzse. Kár hogy nem tudok beszélni. De csak nemrégem telepedtem le itt.

Mélyet szívott a cigarettából.

— Jaj, druzse, el is felejttem kérdezni, nem akarsz egy cigarettát?

— Nem, nem dohányzom.

— No, zdravo druzse! — és elindult a homokon, föl a dombnak. Sulyos léptej otthagyták nyomukat a homokban. Még sokáig lengett utánna a füttyszó: »Marjane, Marjane«....

Akkor Péter zsebébe mélyesztette kezét, előkotort egy cigarettát és rágyújtott.

Langyos februári napok következtek. A napsugarak simogatására már majdhogynem tollászkodni kezdtek a fákon a rügyek. Van valami mágneses erő a tavaszi napsugarakban, ami nem csak a rügyeket, hanem az élőlényeket is huzza, huzza kifelé, oda, ahol legnagyobb lehet szippantani a tavaszból. Péter sem tudott megválni a Duna-parttól. Űlt órákhosszat a homokos lejtőn a régi, korhadó gerendán és nézte a tovascördő hullámokat.

Ha napsugarak csiklandozzák a bőrét, az ember egy kicsit hajlamos a megbocsátásra. Így az se bántotta túlságosan, amikor újra közeledni látta az ismert csónakot, s benne a »Marjane«-t fütyülő szikár idegent. Még félre is húzta kicsit a száját: vajjon ez mindig a »Marjane«-t fütyüli?

Most nem fordított hátat a csónaknak, s az ismeretlen is ismerősként üdvözölte mosolygós derűvel:

— Zdrávó mágyár neptárs!

Kemikus és csiklandozó volt az elnyújtott »mágyár« és a megesejtő »néptárs«. Ezen igazán mosolyogni kellett.

A másik is viszonzta a mosolyt.

— Nem jó mondáni?

— Hát nem egészen. Így kell: Zdrávo, magyar néptárs!

— Zdravo, mogyár neptárs! !

Neveitek mind a ketten.

— No nem baj, majd megy ez még jobban is, druzse.

— Engem Pántónak hívnak — mondotta, amikor pár nap múlva újra találkoztak. — Hát téged?

— Én Péter vagyok.

— És hol dolgozol?

— Gyárban. Kovácsmunkát.

— Kalapálni, ütni, verni a vasat? Formálni, ahogy te akarsz? Az szép. És mit csináltak?

— Szerszámokat, gépeket.

— Tudod milyen szép az, druzse Péter? Gépeket csinálni és szerszámokat csinálni — másoknak, hogy azok is dolgozhassanak?

Péter fölvetta a vállát.

— No, ami azt illeti, el tudok képzelni szebbet is.

— Hány éves vagy, druzse Péter?

— Tizennyolc.

— Tizennyolc! Hu! És milyenek az izmaid! Tán azokat is kalapálsz? Ilyen izmokkal aztán lehet építeni a holnapot. Lásd, én nem bírom jobban behajlítani a bal karom. Sebesülés, csonttörés. Egy ostoba német golyó. De nem sajnálom. Ennyivel én is tartoztam a szabadságnak. Csak az a baj, hogy most nem tudok úgy dolgozni, ahogy szeretnék.

Péter néha csodálkozva vette észre, hogy nem csak eltűri, hanem szívesen is hallgatja Pántót. Talán a hangja csengése teszi? Vagy a szikár arcából kicsillogó meleg fekete szemek? Még cigarettával is megkínálta, ahogy ott ültek egymás mellett a gerendán. Pántó csodálkozott.

— Hiszen egyszer azt mondtad, nem cigarettázol!

Zavarba jött. Persze, egyszer mondta. Dühében, gyűlöletében a »Marjane«-ért és az apjáért, aki kényszermunkán van. Ugy érezte, meg kell magyaráznia a hazugságot.

— Azért volt, mert... valami gyűlöletféle élt bennem és... nem kellett a cigarettád.

— Gyűlöltél? nem értem, miért.

— Mert lezárták az apámat és mert te is szerb vagy, én meg magyar.

— Lezárták az apádat? Miért?

És Péter elmondta. A házkutatást is, a három revolvert is és azt is, hogy apja faluszerte szidta a szerbeket és hirdette, hogy visszajön még Horthy Miklós. Maga sem tudta, miért ilyen őszinte. Ugy érezte, hogy mindent el kell mondania: azokat a hátsó gondolatokat is, amelyekre eddig nem is kerestett magyarázatot. Most hirtelen így tünt föl előtte, hogy Juli néni eszelős suttogása. értelmetlen. Pántó szavai fölnyitották a szemét: az egyszerű munkás embersége kioltotta gyűlöletének tüzét. Gyűlölet?... Talán nem is volt gyűlölet?... Persze hogy nem volt gyűlölet, csak bebeszélés, egy az életből kiesett, a maga szűk látóköréhez görcsösen ragaszkodó környezet visszahatása. Jégkéreg. Mint a folyón. Csak nap sugar kell és elolvad, szertefoszlik, s kibukkan alóla a folyó vize, a föltartóztathatatlanul előrehaladó élet.

— Fiaatal vagy még és heves — mosolygott Pántó. — Ne félj, majd kiszabadul az apád, s ha meglátja az új viszonyokat, az egyre javuló helyzetet, a növekedő termelést és az olcsóbbodó árakat, ő is rájön bizonyosan, hogy tévedett, hogy félrevezették. Bizonyosan rájön, hogy nem arról van szó, ki szerb és ki magyar, hanem arról, hogy ki dolgozik a népcéért és ki nem. Hiszen végül ugyis mindenkinek, minden dolgozónak rá kell jönnie, hogy mi haladunk a helyes úton, nem pedig Horthy és nem Péter király meg kompániája. Itt a tények fognak beszélni, csak idő kell hozzá. Most csak arról van szó, hogy tisztán lássuk a célt és dolgozzunk azért a célért. A hit a fontos, a lelkesedés a

fontos. Ha egy szerb nem akar dolgozni, az ellenségem, s ha egy magyar dolgozik, az a testvérem.

Ezen az éjszakán Péter fegyverekről álmódott. Rengeteg fegyverről. Revolverekről, puskákról, ágyukról és bombákról. Horthy Miklós és Péter király egymásra ágyuztak. És akkor jött Pántó a rozoga hálszcsónakon, cigarettával kínálta és azt mondta:

— Látod, ezek a belondok azt hiszik, hogy ez az igazi fegyver. Pedig az igazi fegyver a te izmos kalapáló karod, amivel dolgozni lehet. És örülök, hogy ez a kar az én testvérem.

Reggel nevetett az álmon és jókedvűen ment a gyárba. Jókedvűen csattogott a kalapács is és jókevűen röpködtek szerte az izzó vasdarábról a szikrák. Igaza van Pántónak, szép lehet a munka, csak attól függ, hogy fogunk hozzá.

És multak a napok. Lassan rügybeborultak, aztán ki is lombosodtak a fák. Ez már az igazi tavasz.

— Pántó egyszer örömmel újságot:

— Tudod, hogy komolyan nekifogtam, hogy megtanuljak magyarul? Jó lesz, ha te is segítségre leszel, hogyár neptárs. Ugye, így mondtam? De most már tudom ám szebben is mondani. Így: magyar néptárs. Sokat kellett ám gyakorolni és örülök, hogy sikerült.

Az őszinte vallomás megindította Pétert. Beszélni kezdett, mert ez a testvéri megnyilatkozás egyszerre föltárta mindazt, amit a dolgok fölismerése indított meg benne.

— Tudod, én magam sem tudom megmagyarázni, de nagyon megváltoztam az utóbbi időben. Nem ismerek magamra. Verem a vasat a gyárban, verik mellettem mások is és látom, hogy nem fáradtság, hanem erő csillog a szemükben. Mesélik, hogy régen úgy bántak velük mint a kutyákkal, dolgozni, dolgozni éhbérért, s aztán szombaton este csak úgy »ne kutya egy darab csont«-szerűen odalökték eléjük a bért. Most eljön közénk az igazgató is. Beszélgetünk, megvitátjuk, mit kellene tenni, hogy még jobb eredményt érjünk el. Hiszen munkaverseny van. Te meg most azt mondod, hogy komolyan nekifogtál a magyar nyelvtanulásnak. Mondd, valóban úgy érzed, hogy szívesen teszed ezt?

— Szívesen? Azt hiszem, ez nem jó kifejezés. Szükségét érzem. Hiszen tanulnunk kell minden téren. Minél többet tud az ember, annál többet ér.

— Igazad lehet. És bevállom, egyre jobban úgy látom, hogy igazad volt a multkor. Félrevezettek. Engem is, az apámat is, mindenkit. Szépen hangzó jelszavakkal. A legtöbbszörünkben megvan az a furesza természet, hogy a hazugságot szívesebben elhiszi mint az igazságot. Azt hiszem, tényleg a munkában, az izzó vasdarabban, a csattogó kalapácsban, a zakatoló gépben és a szántó ekében van az igazság. És úgy érzem, napról-napra szívesebben dolgozom... No gyujtsunk rá egy cigarettára.

Két töredezett cigarettát húzott elé zsebéből s mindketten rágyújtottak.

És csattogtak a kalapácsok, zakatoltak a gépek, zúgtak a traktorok és szántottak az ekék. Folyt, hőmpölygött a munkaverseny — ellenállhatatlanul, mint lent a város határában a Duna. Olajos munkáskezekben énekelt a fűró és izmos karok csapása alatt szikrázott az izzó vaslemez.

Igy jött el május elseje. Így jelent meg az újságban számos más név között Beke Péter neve is. Beke Péter, a tizennyolcéves rohammunkás.

Délután a kamenicai parkban összetalálkoztak. Beke Péter, a rohammunkás és Pántó. Péter ragyogó szemmel lobogtatta az újságot:

— Nézd, itt az én nevem is.

— Gratulálok testvérem. Tudtam, hogy igazi testvér vagy. Hiszen testvérek vagyunk valamennyien mi dolgozók. Remélem, végleg elfelejtetted a fegyvereket.

— A fegyvereket?... Az apám fegyvereit igen, de magát a fegyvert nem. Sőt nekem is van fegyverem. Hiába csodálkozol, igenis van. Nézd, itt van a két kezem. Ezek, azt hiszem elég jó fegyverek. Ezekkel talán ki lehet harcolni a jövőt.

A kamenicai parkban nyüzsgött a nép. Ragyogtak az arcok, repült a körhinta és itt is, ott is fölcsendült a dal.

Péternek csintalanul fölcillant a szeme:

— Druze Pántó, most gyere és taníts meg arra a dára, hogy »Marjane, Marjane«....

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

A VAJIDASÁGI MAGYAR IFJUSÁG PROBLÉMÁI

Irta: Kovács András

Sok szó esett már a felszabadulás óta a vajdasági magyar ifjúságról. Legtöbbször arról hallottunk, hogy a magyar ifjúság nem igen dolgozik, nem tömörül az ifjúsági szervezetekbe, nem vesz részt a közéletben. Az ifjúságról szóló eddigi írások elemezték a hibákat, rámutattak a nehézségekre és a mulasztásokra, de általában mindig az egész magyar ifjúságról beszéltek. Pedig alapvetően téves egy kalap alá venni az egész magyar ifjúságot. A magyar ifjúság egyes rétegei egész különbözőképpen találták fel magukat és illeszkedtek bele új társadalmunkba. Elemeznünk kell, hogy a magyar ifjúság különböző rétegeire hogyan hatottak azok a politikai és gazdasági változások, melyek a háború folyamán és a felszabadulás után történtek Jugoszláviában.

Vizsgáljuk tehát a vajdasági magyar ifjúság három fő rétegét: a munkás, paraszt és tanuló ifjúságot.

Eddigi munkaeredményeink, számtalan rohammunkása, a termelésben elfoglalt kezdeményező szerepe alapján kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy a magyar ifjúság élén a munkásifjúság áll. Hogy munkás ifjúságunk az egész magyar ifjúság élcsapatává vált azzal magyarázhatjuk elsősorban, hogy a régi Jugoszlávia népeleves rendszerei és a megszállás leginkább a munkás és különösen a tanoncifjúságot használja ki és nyomta el. Így a felszabadulás nemcsak politikai hanem gazdasági téren is legtöbbször és legközvetlenebbül a munkás ifjúságnak adott. Ezért tudott a magyar munkásifjúság rövid idő alatt beleilleszkedni a megváltozott gazdasági viszonyokba és ezért tudja a munkásifjúság leginkább értékelni a változást politikai téren is. Ezt természetesen még elősegíti különösen szervezeti téren az a tény, hogy munkásifjúságunk üzemekben és gyárakban összpontosul, ahol a szervezkedésre, politikai és kulturális munkára a legtöbb lehetőség kínálkozik. A munka iránti új viszonyt és ezáltal népállamunk iránti új viszonyát ezért ismerte fel legelőször munkás ifjúságunk és így vált az egész vajdasági magyar ifjúság leghaladottabb és legtevékenyebb részévé.

Másképpen áll a dolog paraszt-ifjúságunkkal. Ennek jórésze, különösen a középparaszt ifjúság még mindig nem találja meg igazán a helyét. És az ifjúság — mint többé-kevésbé egész osztálya — bizalmatlansággal tekint min.